

E-misszió

Természet- és Környezetvédelmi Egyesület

A SZELKÓ-TÓ MADÁRVILÁGA

NEMK

A SZELKÓ-TÓ MADÁRVILÁGA

E-misszió
Természet- és Környezetvédelmi Egyesület

Kiadó:
E-misszió Természet- és
Környezetvédelmi Egyesület

Szerző:
Nagy Tibor
Petrilláné Bartha Enikő
ifj. Radóczy János
Szigetvári Csaba
Gilányi Gábor

Térkép:
Botos István Csaba

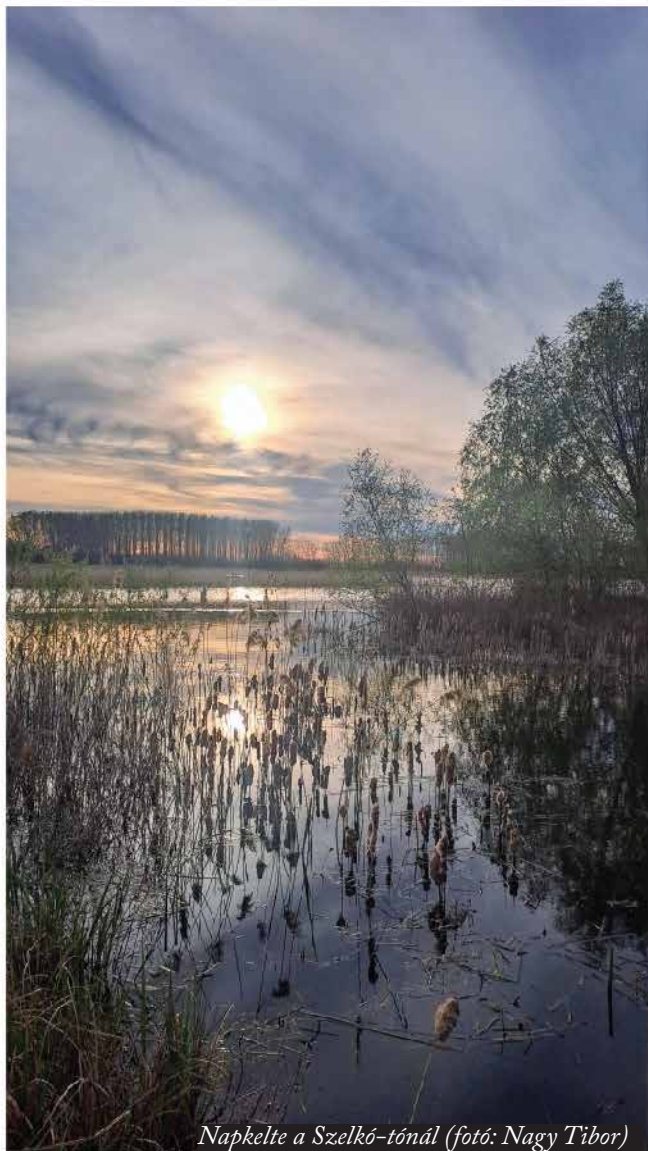
Fotó:
Danku János
Gilányi Gábor
Nagy Tibor
Szigetvári Csaba
Szekeres Levente

Lektor:
Prof. Dr. Szép Tibor
Lukács Attila

Grafikai szerkesztő:
Fekete Éva

Címlapfotók:
Nagy Tibor, Szigetvári Csaba
Hátsó belső borító fotók:
Gilányi Gábor, Nagy Tibor
Hátsó borító fotó:
Nagy Tibor

A kiadvány készítését koordinálta:
Molnár Andrea

Napkelte a Szelkó-tónál (fotó: Nagy Tibor)

Szelkó-tó

A két nagyobb vízfelületből álló Szelkó-tó (avagy másik nevén a Nagyréti-víztározó) Nyíregyháza megyeszékhely Rozsrétszőlő városrészétől délnyugatra található az M3 autópálya mellett. Mai megjelenésében mesterséges tóra emlékeztet, bár kisebb nyílt vizű tófelület (természetes szikes tó) korábban is volt itt. Mai formáját 1967-ben nyerte el a Felső-Tisza Vidéki Vízügyi Igazgatóság jóvoltából mint belvíztározó, de már az 1763-1787 között készült térképeken is vizenyős, nedves területként ábrázolták „Rós Ritye” néven (azaz a Rozsrét részeként). Jelenleg mint szikes tó, országos jelentőségű „ex lege” védett természeti területnek minősül, amely a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság illetékességi területén található.

A tó területe 193 hektár, nagy része nyílt vízfelület, de egyes részein jelentős nádas szegély is található. Az 1990-es évek elején a több éven át tartó száraz időszak miatt nem volt benne víz. A tavat napjainkban halastóként hasznosítja a Szabolcsi Halászati Kft., évente lehalászás zajlik. Ilyenkor a tó vizét nem egyszerűen leengedik, hanem átszivattyúzzák vagy átszilipelik a másik tározórészbe. A halászat a tó keleti oldalán kisebb ivadéknevelő tavakat épített ki.

Fészkelési szempontból a déli tóegység kiterjedtebb nádasai a legfontosabbak: itt vörös gém, nagy kócsag, bölömbika és üstökögém is fészkel laza telepben, egyes években kanalasgém is költ.

A tó a régióban jelentős vonulóhely. Az időjárási viszonyoknak és a vonulási időben való lecsapolásnak megfelelően alakul a vonuló madarak mennyisége. A tóegységek vízmennyiségét természetes úton a csapadék mennyisége, mesterséges módon a halgazdaság vízkormányozása befolyásolja.

Kontraszt (fotó: Nagy Tibor)

A medrek különböző részei eltérő jellegükből fakadóan más-más madaraknak biztosítanak jó táplálkozási lehetőséget: a mélyebb részeken elsősorban bukórécék, vöcsök, búvárok, a sekélyebb vizeken elsősorban úszórécék, gémfélék, sirályok, szerkők táplálkoznak. Míg a keleti ivadéknevelő tavak – ha a tavaszi és őszi vonuláskor lecsapolva vannak – terített asztalt kínálnak a partimadaraknak. A tó a ragadozó madaraknak is fontos vonuló- és táplálkozóhely, rendszeresen megjelenik tavasszal és ősszel a halászsas, és a közelben fészkelő rétisasok is itt szerzik zsákmányaik nagy részét.

Az északi tóegység keleti szegélyén nemes nyáras erdő húzódik, amely – bár mesterséges, nem őshonos fajú állomány – változatos, gazdag cserjeszintje miatt (galagonya, kökény, csipkebogyó stb.) számos madár (harkályok, cinegék, rigók, pintyfélék stb.) számára nyújt fészkelőhelyet, vonulási és telelési időszakban pedig táplálékot.

Az E-misszió Egyesület – együttműködésben a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület Nyíregyházi Helyi Csoportjával, valamint a Pál Miklós Erdészeti Erdei Iskolával – évente madárgyűrűző tábort rendez a

Tóparti hangulat (fotó: Nagy Tibor)

Szelkő-tó mellett az őszi vonulási időszakban, amikor a szélesebb közönség is közelről megismerkedhet a terület madárvilágával. A sokéves gyűrzési adatok alapján szerencsére kiderült, hogy a közeli autópálya megépítése dacára a terület továbbra is jelentős madárelőhely maradt.

Tómeder (fotó: Nagy Tibor)

Nagy kócsag csapat (fotó: Nagy Tibor)

Téli csapat (fotó: Nagy Tibor)

Sokszínű Szelkő-tó (fotó: Szigetvári Csaba)

Az E-misszió Egyesületről

Az E-misszió Természet- és Környezetvédelmi Egyesület 1989-ben alakult a Pro Natura Természetvédelmi diákcsoport utódjaként Nyíregyházán. Létrehozói fiatal tanárok és felnövő tanítványaik voltak, akik együtt kívántak egyesületi formában tevékenykedni a természetvédelem és környezetvédelem területén.

Egyesületünk helyi, regionális, országos és határon túl nyúló programokat szervez és ilyenekben vesz részt, működési területünk Magyarország mellett kiterjed a határokon túlra, a Tisza vízgyűjtőjére. Egy fenntartható természeti és épített környezetért dolgozunk, melyben a helyi természeti, társadalmi, gazdasági erőforrásokra támaszkodó környezettudatos társadalom él.

Az indulás óta sokféle szerteágaztak tevékenységeink: állatvédelem; hulladékgazdálkodás; térinformatika; harmonikus víz- és tájgazdálkodás tervezés és gyakorlat; helyi gazdaságfejlesztés; klímavédelmi és energiahatékonysági kampányok; környezeti tanácsadás; természet- és biodiverzitás-védelem, élővilág-barát kert programok; Zöldövezet Környezetbarát Termékek Boltja üzemeltetés; Márokpapiban Csiperke Erdei Iskola és szálláshely üzemeltetés; Regeneráció Műhely működtetés; és végül, de nem utolsósorban meghatározóak a gyakorlati természetvédelmi tevékenységeink a nyíregyházi bokortanyás térségben, a Sóstói-erdőben, s jelen kiadványunk főszerkesztőjénél, a Szelkő-tónál.

Madarász és botanikus (fotó: Nagy Tibor)

Egyesületünk tevékenységeiről bővebben a www.e-misszio.hu weboldalon tudsz tájékozódni. Amennyiben azonosulni tudsz céljainkkal, megköszönjük, ha önkénteskedéssel, hírlevélre feliratkozással, adó 1% felajánlással vagy adománnyal támogatod a munkánkat!

Bankszámlaszámunk: 10918001-00000124-64860001.

Adószámunk: 19214555-1-15.

Bővebb információ: www.e-misszio.hu/hogyan-segithetsz/

Madárlesés (fotó: Nagy Tibor)

Tábori pezsgés (fotó: Nagy Tibor)

A terület kezelőjéről

A Szabolcsi Halászati Kft. – a Szelkó-tó halászati hasznosítója – immár negyven éve Kelet-Magyarország egyik legjelentősebb haltermelő vállalkozása. Teljes vertikumú gazdaság, azaz a halszaporítástól a halfeldolgozásig a haltermelési rendszer minden elemét képes működtetni. Ehhez számos infrastrukturális feltétel mára adott, ugyanis halfeldolgozóval, keltetőházzal és teleltetőteleppel is rendelkezik.

A Szabolcsi Halászati Kft. fő tevékenységei közé a tógazdasági édesvízi hal-fajok szaporítása, termelése, feldolgozása és természetes vízi halgazdálkodás tartozik. A cég 600 hektáron folytat tógazdasági haltenyésztési tevékenységet, és 2015-ig több mint 2500 hektár természetes vízterület (folyó szakaszok: Tisza, Bodrog; holtágak, víztározók) halgazdálkodója volt.

Cégünk jelenleg 3 éves üzemformában, polikultúrában állít elő évi 400-500 tonna halat. A termelt hal kb. 80 %-a ponty, 10 %-a busa, 10%-a egyéb hal: amur, csuka, harcsa, süllő, sügér. Vízterületeink nagy része körtöltéses halastó, vízellátásuk – egy tőegység kivételével – belvízből történik. A hazai piacokon kívül jelentős mennyiségű halat exportálunk Európa több országába.

A Szabolcsi Halászati Kft. mind a halastavi termelését, mind pedig a víztározók – így a Szelkó-tó – halgazdálkodását úgy szervezi, hogy a vízi életközösségek tevékenységünk során egyensúlyban maradjanak. A vizek megfelelő ökológiai állapotának fenntartására, diverzifikációjára jelentős energiát fektetünk be, azzal együtt, hogy az általunk fenntartott vízi életközösség néhány tagja évről-évre nagyon jelentős károkat okoz a halállományban.

Lehalászásra várva (fotó: Gilágyi Gábor)

Lehalászás a Szelkő-tavon (fotó: Nagy Tibor)

Madárgyűrűzés (fotó: Nagy Tibor)

A madárgyűrűzésről általában

Már a történelmi korok emberei is szerették volna tudni: vajon hová mennek, honnan jönnek vándormadaraink? Megfelelő kutatási módszer híján azonban ez az 1800-as évek végéig nyitott kérdés maradt, mikor is egy dán tanár, Hans C. C. Mortensen fémgyűrűket erősített seregélyekre, s kidolgozta a madárgyűrűzés módszertanát. A világon harmadikként, 1908-ban Magyarországon is megkezdődött a gyűrűzés, és a megkerülési eredmények hamarosan nemzetközi tudományos sikereket hoztak hazánknak.

A Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület Madárgyűrűző és Vonuláskutató Szakosztálya 50 éve tömöríti a hazai madárgyűrűzőket és szervezi a magyarországi madárgyűrűzést, vonuláskutató táborokat. Jelenleg csaknem 300 aktív gyűrűző szolgáltat rendszeresen adatokat. A Központ adatbázisában már több, mint 7 millió adatot tárolnak.

Esti műszak (fotó: Nagy Tibor)

A vizsgázott, érvényes gyűrűző igazolvánnyal rendelkező szakemberek a befogott madarat a megfelelő típusú gyűrűvel látják el, majd a gyűrűző füzetben rögzítik az adatokat. Mivel a hazai fémgyűrűkön csak a Budapest felirat és egy sorozatszám olvasható, a füzetben fel kell tüntetni a jelölés pontos helyét, idejét, a madár faját és a gyűrűszámot is. Emellett, ha megállapítható, feljegyzésre kerül a példány kora, ivara, kondíciója, tömege és a repülőtollak hossza is. Ezután a madarat mihamarabb elengedik, hogy a lehető legkisebb stressz érje.

Szabadság (fotó: Nagy Tibor)

Madarak kiszedése a hálóból (fotó: Nagy Tibor)

Szabadság (fotó: Nagy Tibor)

Bár hazánkban a legtöbb madárfaj védett, határainkon túl, főleg a déli országokban rendszeresen étkezési célokra fogják be őket, s évente több millió énekest pusztítanak el. Ezért is fontos tudni, melyik faj merre vonul, hol telel, visszajön-e fészkelési helyére, s átlagosan hány évig él. Évről évre összehasonlítva az adatokat képet kaphatunk állományuk változásáról is. Legalább ilyen fontos, hogy a kézben tartott madarak bemutatásával nemcsak ismeretek bővíthetők, hanem a természetvédő szemlélet is kialakítható.

Madárgyűrűző tábor a Szelkó-tónál

A Nyíregyháza közelében fekvő Szelkó-tóhoz Rozs-rétszőlőn keresztül haladva juthatunk el. A halastó partján keskeny nyárfaszegély és ezüsthéja, vadrózsás élőhely található, mely a náddal kiegészülve fontos táplálkozó- és bújóhelye a madaraknak. Főleg rigófélék, cinegék és magevő madarak látogatják az őszi-téli hónapokban, melyek kutatására először 1999-ben szerveztünk többnapos gyűrűző tábort, az évben rögtön hármat is.

2003-ig évente 1-2 alkalommal október végén, november elején megismételtük a gyűrűzést. Az M3-as autópálya építésekor egy ideig elmaradtak a táborok, majd 2011-ben az E-misszió Egyesület szervezésében újraindultak, többek között azért is, hogy vizsgáljuk, az autópálya befolyásolja-e a madarak életét, csökkent-e a számuk. Bár már bebizonyosodott, hogy a röpködni nem tudó hullókkal, kételtűekkel szemben a madarakat nem akadályozza az autópálya, a program olyan népszerű lett a nyíregyháziak körében (tavaly több, mint 150-en látogattak meg minket az 5 nap alatt), és olyan gazdag a madárfogas, hogy évről évre azóta is megszervezzük.

Táborhely (fotó: Nagy Tibor)

*Pályakezdő madarász
(fotó: Nagy Tibor)*

Szabadság (fotó: Nagy Tibor)

Eddig 27 alkalommal 15-18 hálóval dolgozva 63 madárfaj csaknem 6200 egyedét jelöltük meg, s gyakran fogjuk vissza az előző években gyűrűzötteket is. Kiemelkedő volt a 2021-es év, amikor 23 faj 685 példánya kapott gyűrűt. Az „apróságok” (királykák, ökörszemek, fakuszok, őszapók, füzikék) mellett nagy termetű fajokat: küllőket, szajkót, szarkát, sőt még ragadozókat (erdei fülesbaglyot, kékes rétihéját, egerészölyvet és karvalyokat) is fogtunk már, de a legnagyobb ritkaság 2013-ban két barna zezse volt. A téli vendégeket a süvöltők, fenyőpintyek, csízek, szőlő- és fenyőrigók képviselik, de hálóba került már egy lengyel gyűrűs széncinege is.

A látogatók nemcsak a befogott madarakat fotózhatják, hanem a tavon fellelhető vízi- és partimadarakat, ragadozókat is megfigyelhetik spektíven keresztül. Bár az őszi időjárás gyakran szélesre, esősre fordul ezidőtájt, a szervezők és látogatók hangulata mindig derűs marad.

Köszönet illeti a halastó gazdáit, a Szabolcsi Halászati Kft.-t, akiknek engedélyével itt táborozhatunk, és segítik munkánkat.

Madárvilág

A Szelkó-tó a térség egyik fontos vizes élőhelye, a tavat övező nádasok, fás-cserjés foltok, kisebb rétek és erdők számtalan madárfaj költéséhez biztosítanak ideális fészkelőhelyet. Mindezen felül a tó és környéke az őszi-tavaszi vonulási időszakban kiemelt gyülekező-táplálkozóhelyként is funkcionál: a vízben halakkal és apróbb víziállatokkal táplálkozó récék, a sekély iszapban és tocsogókban férges, giliszták és a halgazdálkodás szempontjából jelentéktelen apróhalak után kutató partimadarak, vagy a fák és cserjék terméseivel táplálkozó bokorposzáták és rigófélék egyaránt megtalálják a számukra ideális táplálékot. Novembertől márciusig az északabbról érkező téli vendégfajok is rendszeresen felbukkannak.

A fent leírtakat mi sem támasztja jobban alá, mint hogy a tavon és közvetlen környezetében egy-egy éven belül akár 150-200 madárfaj előfordulása is tapasztalható!

A továbbiakban életmódjuk szerint csoportosítva ismertetünk néhány jellemző madárfajt.

Vízimadarak

Nyári lúd

A házilúd vadon élő őse. Költését a tavat övező nádasokban már akár márciusban megkezdzi. Növényi tápláléka javarészt fűfélék friss hajtásaiból áll, emellett vízinövényeket, magvakat is fogyaszt. Nyár elején következik be az ún. lohosodás, melynek során szárnyai összes evezőtollát új tollakra

cseréli, így átmenetileg egy hónapra röpképtelenné válik. Ősszel a hazai állomány nagy része délebbre vonul, azonban maradnak hazánkban áttelelők is, amik északról érkezőkkel egészülnek ki (télen például több alkalommal figyeltek meg nyakgyűrűs nyári ludakat a Szelkő-tavon, melyeket Finnországban jelöltek).

Nyári lúd (fotó: Nagy Tibor)

Nagy kócsag

A magyar természetvédelem címermadaraként is szereplő faj a tó egyik jellemző gémféléje. A leeresztett vagy sekély vizes medrekben, illetve a tavat szegélyező nádszegélyek közelében találkozhatunk vele. Telepesen költő faj, a kiterjedtebb, avas nádasokba rakja fészket. Tápláléka elsősorban halakból áll, emellett vízi rovarokat, békákat, akár kisebb emlősöket is elfogyaszt. Vonuló fajként a telet alapvetően a mediterráneumban vagy Afrikában tölti, azonban enyhébb teleken több-kevesebb egyed helyben is áttelelhet.

Nagy kócsag (fotó: Nagy Tibor)

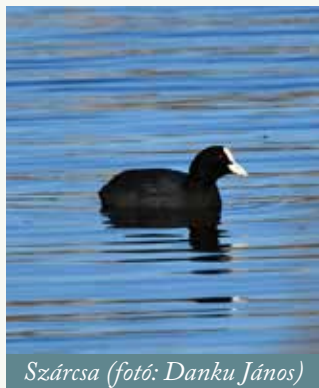

Guvat (fotó: Szekeres Levente)

Guvat

A tavat övező nádasokban, sásban rejtőző madár, fészket is ezekre a helyekre építi. Leginkább a hajnali és kora esti órákban aktív. Ritkán kerül szem elé, leggyakrabban jellegzetes, malacvisítás-szerű hangja árulkodik jelenlétéről. A rovaroktól, csigáktól és férgektől kezdve a növényi terméseken át a madárfiókáig sokféle táplálékot elfogyaszt. Hazai állományának egy része ősszel elvonul Európa délebbi részeire vagy akár Afrikába, másik része itt-hon tölti a telet.

Szárcsa (fotó: Danku János)

Szárcsa

A tavon az egyik leggyakrabban látható, fészkelő vízimadár, rend szerint a mélyebb vizű részeken, nagyobb csapatokba verődve találkozhatunk velük. Fészket a vízparti nádasok szegélyébe rakja. Fészek-hagyó fiókákat kikelésük után mindkét szülő vezetgeti. Tápláléka nagyjából növényi hajtásokból és magvakból áll, melyet vízi gerinctelenekkel egészít ki. Vonuló madárfaj, azonban kis számban helyben áttelelhet.

Gulipán (fotó: Danku János)

Gulipán

A szikes tavak klasszikus költőfaja. Leggyakrabban a tavaszi vagy őszi vonulási időszakban találkozhatunk vele, viszont egyes években, kisebb egyedszámban a tó leengedett medreiben fészkel. Ekkor telepeken, akár más partimadár fajok társaságában egy egyszerű talajmélyedésben költi ki tojásait. Az utóbbi évek során már csak a Szelkő-tavon költött az egész vármegye területén. Csigákból, rákokból, férgesből álló táplálékát a sekély vízben gázolva, felfelé hajló csőrrel, kaszáló mozdulatokat végezve keresi. A telet a mediterráneumban és Afrikában tölti.

Gólyatöcs

Kis testű, gólyára emlékeztető nyakigláb madár-fajunk. A tavaszi vagy őszi vonulási időszakban gyakran felkeresi a tó sekély vizű és leeresztett medreit, de a gulipánhoz hasonlóan akár kis számú egyed telepes fészkelése a tavon is előfordul. Tápláléka vízirovarokból és más gerinctelen élőlényekből áll, melyeket a víz felszínéről és a partról szedeget össze. Ha veszélyt érez, hangosan felröppenve riasztja fajtársait, csapatba tömörülve a nagyobb ragadozó madarakat is elkergetik a fészkek közeléből. A telet Afrikában tölti.

Gólyatöcs (fotó: Nagy Tibor)

Ragadozó madarak

Rétisas

Egyik legnagyobb testű hazai ragadozó madarunk. Bár a tó közvetlen környezetében párok fészkelése nem ismert, táplálékszerzés céljából egyedei gyakran felkeresik a tavat. Főleg halakat, kisebb madarakat és emlősöket fogyaszt. Fészkelése elsősorban a folyók ártéri erdeiben zajlik, de akár a folyóktól távolabbi nemesnyár erdőkbe is rak fészket, költését már februárban megkezdi. Hazai állománya a fiatal madarak kivételével állandó, a telet is nálunk tölti.

Rétisas (fotó: Danku János)

Halászsas

Nevéhez hűen hallal táplálkozik, zuhanórepüléssel a vízbe csapva, hegyes és kampós karmaival ragadja meg zsákmányát. Vízbe merüléskor az orrnyílásain lévő zárólemezek megakadályozzák a víz bejutását. A vízből felszállás után röptében megrázza testét, hogy a felesleges víztől megszabaduljon. Hazánkban nem költ, csupán a tavaszi és őszi vonulási időszakban látható, főként halastavak környékén.

Halászsas (fotó: Nagy Tibor)

Barna rétihéja

A tavon gyakran látható, imbolygó röptű madárfaj. Vadászata során alig pár méterre a talajszint fölött pásztázza át a nyíltabb területeket kisemlősök, kétéltűek után kutatva, de kisebb madarakat is zsákmányol. Fészket a nádasokba, mocsarakba, magasan a vízszint fölé rakja. A tojások kiköltését és a fiókák etetését a tojó egyedül végzi, eközben a hím folyamatosan hordja számukra a táplálékot.

A telet Afrikában tölti, de hazánkban áttelelő példányai is előfordulnak.

Barna rétihéja (fotó: Nagy Tibor)

Egerészölyv

Hazánkban az egyik leggyakrabban előforduló, fészkelő ragadozó madárfaj, a Szelkó-tavat övező nyárasokban a fák magasabb ágai közé építi fészket. Nyávogáshoz hasonló hangja összetéveszthetetlen, bár a szajkó előszeretettel utánozza. A mezőgazdaság számára nagy hasznot hajt, mivel leshelyként fákat, oszlopokat használva a nyíltabb területeken főként pockokat zsákmányol. Hazai állománya állandó, télen-nyáron jelen van.

Egerészölyv (fotó: Nagy Tibor)

Karvaly

Gyakori ragadozó, színezetében hasonlít a héjára, de attól kisebb testű. A fákkal-bokrokkal elegyes, nyíltabb részeket kedveli. Táplálékként vadászatai során kisebb énekesmadarakat, például cinegéket, verebeket és pintyféléket zsákmányol. Áldozatát igyekszik meglepetésszerűen rátörve elejteni, melyet testszíne, a rejtőszínként funkcionáló keresztcsíkozottság, illetve a fák közötti könnyebb manőverezést elősegítő széles szárnyak és hosszú faroktollak is elősegítik. Fészket elsősorban fenyvesekben, illetve fenyőkkel elegyes lombos erdőkben készíti.

Karvaly (fotó: Danku János)

Kuvik

Kistermetű, zömök testű bagolyfajunk, főként a környéken lévő tanyákról jár át a tó környékére vadászni. Tápláléka kisebb testű rágcsálókból, rovarokból, esetleg hullókból, madárfiókákból áll. Reggeli vagy alkonyati órákban gyakran a kéményekre, háztetőkre kiülve pillantható meg. Hazánkban általánosan elterjedt faj, azonban a csökkenő háztáji állattartás (mely a faj számára fontos táplálékbázis) miatt állománya visszaszorulóban van. Jellemzően padlásokon vagy hodályok tetőterében költ, azonban fészkelése mesterséges költőodúval is elősegíthető.

Kuvik (fotó: Szigetvári Csaba)

Harkályok

Fekete harkály (fotó: Nagy Tibor)

Fekete harkály

A legnagyobb testű európai harkályfaj, fekete tollazatról és vörös fejtetőjéről könnyen felismerhető. A tópartot övező idős, korhadó nyárfák környékén gyakran megfigyelhető a törzseken mozogva, de jelenlétéről a fák tövében lévő nagy mennyiségű faforgács is árulkodhat. Táplálékát hangyák, rovarok, illetve a fában élő lárvák adják. Nagyméretű költőodúját leginkább a belülről korhadó törzsekbe vájja, melyet fészkelése után más madárfajok is használnak. Állandó, nem vonuló madarunk.

Zöld küllő (fotó: Nagy Tibor)

Zöld küllő

Szintén nagyobb testű harkályfaj, zöld tollazata és fejének piros teteje miatt könnyen felismerhető, de jellegzetes „klüklükülő” hangja is elárulja jelenlétét. A ritkásabb, ligetesebb erdőket és facsoportokat kedveli. Táplálékát a talajon keresi, ahol főként hangyákkal táplálkozik, de magvakat és gyümölcsöket is fogyaszt. Félénk madár, ember közeledtére elbújik a fatörzs túloldalán és néha kipillantva szemmel tartja. Odúját lombos fák törzsébe vájja, melyet fészkelése után más madárfajok is használnak.

Kékbegy (fotó: Nagy Tibor)

Kékbegy

Impozáns kinézetű nádi madarunk. A tavaszi nászidőszak kezdetében a hímek éneklés közben a növények csúcsaira kiülve figyelhetőek meg. Éneke nagyon változatos, sok más madárfaj strófáját is beleszővi. Mocsarakban és nádasokban, halastavak környékén fordul elő, táplálékát – mely rovarokból, férgékből és pókokból áll – a talajról vagy a növényzet alsóbb részeiről szerzi. Fészkrét a talajfelszínhez közel nádcsomók aljára, zombékokba vagy fűcsomó alá építi. A telet Afrikában tölti.

Cigánycsuk

Ároksípartokon, nyíltabb fás-bokros, magaskórós növényzettel borított részeken találkozhatunk vele márciustól októberig. Ismeretes csaláncsúcs néven is, mely elnevezése életmódjából fakad: kimagasló pontokon énekelve jelzi territóriumát, illetve onnan lesi zsákmányát, ami főként rovarokból és pókokból áll. Gyakori fészkelő faj, fészket a sűrű növényzet aljára rejtve, a talajra rakja. Vonuló, a telet Dél-Európában és Észak-Afrikában tölti, de ritkán egy-egy példány hazánkban is áttelel.

Cigánycsuk (fotó: Nagy Tibor)

Széncinege

Az egyik legelterjedtebb madárfaj, szinte bárhol találkozhatunk vele a tó környékén. Odúlakó, fészket faodvakba, különböző természetes vagy mesterséges mélyedésekbe rakja, gyakorlatilag bárhol megtelepszik, ahol költésre alkalmas helyet talál. Télen javarészt magvakkal, tavasztól őszig rovarokkal és pókokkal táplálkozik, fiókáit hernyókkal eteti. Költése B-típusú mesterséges odúval elősegíthető. Állandó faj, télen csapatokba verődve kóborol.

*Széncinege
(fotó: Szigetvári Csaba)*

Barkóscinege

Nagyobb kiterjedésű, háborítatlan nádasok lakója. Nevét a hím pofájának két oldalán húzódó fekete sávról, illetve cinegékre emlékeztető mozgásáról kapta (amelyeknek viszont nem rokona). Társas faj, sokszor kisebb-nagyobb csapatokba verődve láthatóak jellegzetes „csüppögő” hangjukat hallatva. A párok monogámok, sok esetben egy életre kitaranak egymás mellett. Fészket a megtört nád vagy gyékényszálakra építi. Állandó madárfaj, tavasszal és nyáron rovarokkal, pókokkal, apróbb csigákkal, télen a nádbugák magjával táplálkozik.

Barkóscinege (fotó: Nagy Tibor)

Fenyőpinty (fotó: Szekeres Levente)

Fenyőpinty

Téli vendég, októbertől márciusig látható a tavat övező fás-bokros területeken kisebb-nagyobb csapatokba verődve, vagy más pintyfélék közé elegyedve. Hazánktól északabbi régiókban költ, fészket fenyvesekben, nyír ligeterdőkben vagy ártéri erdőkben rakja. A téli időszakban bogyókkal és magvakkal táplálkozik, ezért madáretetőkön is felbukkanhat.

Süvöltő (fotó: Danku János)

Süvöltő

Nagyobb testű pintyféle, nevét jellegzetes hangjáról kapta. Téli vendégként késő ősztől kora tavaszig kisebb csapatokba verődve figyelhető meg a tavat övező fás-bokros részeken. Legszívesebben a kőris- és juharfák terméseivel táplálkozik, ezek mellett rügyeket, bogyós terméseket is fogyaszt. Fészkelése hazánk közep-hegységeiben nagyon ritka, gallyból, mohából és zuzmókból készült fészket fenyőkre rakja.

Nádi sármány (fotó: Nagy Tibor)

Nádi sármány

Nádasok, mocsarak környékének jellemző madara, tavasszal a Szelkő-tó környezetében gyakran találkozhatunk vele, miközben a hím egy-egy nádszál tetejére kiülve és énekét hallatva jelöli meg territóriumát. Fészket nádszegélyek vagy füves-zsombékos részek alján a talajra építi. Egész évben látható madárfaj, azonban a nyáron nálunk költő egyedek javarészt délebbre vonulnak és a téli időszakban északabbi területekről érkező egyedek vendégeskednek hazánkban. Táplálkozásuk is az aktuális évszaknak megfelelően változik: nyáron rovarokat, télen magvakat fogyasztanak.

Fodrok (fotó: Nagy Tibor)

Néhány érdekes, vagy ritka madárfajt is szeretnénk megemlíteni. Látványos, könnyen felismerhető és szakmai szempontból is érdekes fészkelő faj pl. a cigány- és barátrece, bütykös ásólúd, vörösnyakú vöcsök, fattyúszerkő. Néhány szórványos faj felbukkanása a térségben a Szelkó-tónál várható leginkább pl. énekes hattyú, vörösnyakú lúd, vagy éppen a fekete sas, melyből egy színes gyűrűs belorusz példányt is megfigyeltek a tónál.

A Szelkő-tó (Nagyréti-víztározó) hazánk legkeletibb megyéjében, Nyíregyháza megyeszékhely Rozsátszőlő városrésztől délnyugatra található, szikes tóként „ex lege” védett természeti terület. A tó területe 193 hektár, nagy része nyílt vízfelület, de egyes részcin jelentős nádas szegély is található, valamint a tó szegélyén változatos, gazdag cserjeszintű nyáras erdő húzódik. A tó belvíztározó funkciójú, halászati hasznosítója a Szabolcsi Halászati Kft.

A Szelkő-tó a térség egyik fontos vizes élőhelye, a tó és a tavat övező nádasok, fás-cserjés foltok, kisebb rétek és erdők számtalan madárfaj költéséhez biztosítanak ideális fészkelőhelyet. Mind-ezen felül a tó és környéke az őszi-tavaszi vonulási időszakban kiemelt gyülekező-táplálkozó-helyként is funkcionál: a vízben halakkal és apróbb víziállatokkal táplálkozó récék, a sekély iszaphán és tocogókban férgek, giliszták és a halgazdálkodás szempontjából jelentéktelen apróhalak után kutató partmadarak, vagy a fák és cserjék termésével táplálkozó bokorposzáták és rigófélék egyaránt megtalálják a számukra ideális táplálékot. Novembertől márciusig az északabbról érkező téli vendégfajok is rendszeresen felbukkannak. A fent leírtakat mi sem támasztja jobban alá, mint hogy a tavon és közvetlen környezetében egy-egy éven belül akár 150-200 madárfaj előfordulása is tapasztalható!

Az E-misszió Egyesület gyakorlati természetvédelmi tevékenységei részeként – együttműködésben a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület helyi csoportjával, valamint a Pál Miklós Erdészeti Erdei Iskolával – hagyományosan minden évben madárgyűrűző tábort rendez a Szelkő-tó mellett az őszi vonulási időszakban, amikor a szélesebb közönség is közelről megismerkedhet a terület madárvilágával.

Kiadványunk a tavat, a terület madárvilágát, valamint az itt folyó természetvédelmi és halászati tevékenységet mutatja be az Agrárminisztérium támogatásának köszönhetően.

Tevékenységeinket támogathatod önkéntes munkával, adománnyal, adó 1% felajánlással, hírlevélre feliratkozással: www.e-misszio.hu/hogyan-segithetsz/